

Duha ne trnite! Razmišljanje nad biblijskim tekstom (1 Sol 5,1-26)

Dan Đaković

¹O vremenima i trenucima nije, braćo, potrebno pisati vam. ²Ta i sami dobro znate da Dan Gospodnji dolazi baš kao kradljivac u noći. ³Dok još budu govorili: »Mir i sigurnost«, zadesit će ih iznenadna propast kao trudovi trudnicu i neće umaći. ⁴Ali vi, braćo, niste u tami, da bi vas Dan mogao zaskočiti kao kradljivac: ⁵ta svi ste vi sinovi svjetlosti i sinovi dana. Nismo doista od noći ni od tame. ⁶Onda i ne spavajmo kao ostali, nego bdijmo i trijezni budimo. ⁷Jer koji spavaju, noću spavaju; i koji se opijaju, noću se opijaju. ⁸A mi koji smo od dana, budimo trijezni, obucimo oklop vjere i ljubavi i stavimo kacigu, nadu spasenja! ⁹Ta Bog nas nije odredio za gnjev, nego da imamo spasenje po Gospodinu našem Isusu Kristu, ¹⁰koji je za nas umro da – bdjeli ili spavali – zajedno s njime živimo. ¹¹Zato, tješite se uzajamno i izgrađujte jedan drugoga, kako i činite.

(Nekoliko zahtjeva zajedničkog života)

¹²Molimo vas, braćo: priznajte one koji se trude među vama, koji su vam predstojnici u Gospodinu i opominju vas; ¹³s ljubavlju ih nadasve cijenite poradi njihova djela! Gajite mir među sobom! ¹⁴Potičemo vas, braćo: opominjite neuredne, sokolite malodušne, podržavajte slabe, budite velikodušni prema svima! ¹⁵Pazite da tko komu zlo zlom ne uzvрати, nego uvijek promičite dobro jedni prema drugima i prema svima. ¹⁶Uvijek se radujte! ¹⁷Bez prestanka se molite! ¹⁸U svemu zahvaljujte! Jer to je za vas volja Božja u Kristu Isusu. ¹⁹Duha ne trnite, ²⁰proroštava ne prezirite! ²¹Sve provjeravajte: dobro zadržite, ²²svake se sjene zla klonite!

(Završna želja i pozdrav)

²³A sam Bog mira neka vas posvema posveti i cijelo vaše biće – duh vaš i duša i tijelo – neka se besprijeekornim, savršenim sačuva za Dolazak Gospodina našega Isusa Krista. ²⁴Vjeran je Onaj tko vas poziva: on će to i učiniti. ²⁵Braćo, molite i za nas! ²⁶Pozdravite svu braću cjelovom svetim. ²⁷Zaklinjem vas u Gospodinu: neka se ova poslanica pročita svoj braći.

Iako se poziv *Duha ne trnite* načelno može uputiti bilo kome, čini se da je on, i u originalu kod Pavla i danas, prvenstveno upućen kršćanskoj crkvenoj zajednici u različitim oblicima, širim ili užim, i to kao uputa za međusobno oplođenje.

Što bi to značilo – trnuti Duha?

Trnuti Duha u stvari znači biti neprijatelj života, ubijati. Hram smo Duha i zato je to mnogo ozbiljniji prijestup nego što možemo otprve pomisliti čitajući Pavlov tekst. Načelno, svaki grijeh i svako zlo trne Duha. Zato mi se čini važnijim i zanimljivijim označiti neka djelovanja i neke pojave među nama koje nisu moralno zlo ili su čak nužne za život zajednice, a ipak mogu trnuti Duha.

Kako je i je li uopće moguće (u)trnuti Duha?

U srpnju 1962. godine Karl Rahner održao je u Salzburgu jedno od svojih najpoznatijih predavanja koje mu je priskrbilo probleme s ondašnjom Kongregacijom svetoga oficija. Predavanje je, pozivajući se na 1 Sol 5,19, naslovljeno »Duha ne trnite«.

U njemu Rahner, između ostaloga, kaže:

Kada čitamo ovu riječ, morali bismo se prije svega uplašiti da se Duha, goreću vatru Božju, uopće može utrnuti, što apostol pretpostavlja, da smo – barem u veoma širokom opsegu – za to uopće sposobni. Kada bismo to uvijek promišljali, kakva bi se promjena mogla dogoditi u našem životu: možemo Duha utrnuti, možemo prekinuti njegovo djelovanje u nama i svijetu. On je dan u našoj moći, u moći naše sposobnosti nošenja, u moći naše lijenosti, u raspolaganju našeg praznog, zemaljskog i od ljubavi ispražnjenog srca: ne možemo biti samo sebi nevjerni niti izdati dostojanstvo i određenje samo našeg bića, možemo utrnuti Duha koji uvijek iznova želi obnoviti lice zemlje, ubiti Božji život u svijetu, prostore tubitka učiniti bezbožnim, praznim i besmislenim. I mora postojati užasna opasnost koju mi, otupjeli, ne primjećujemo, mora biti lako i nezamjetljivo gurnuto sa strane da će vatra Duha biti od nas ugašena, moramo imati puno dobrih razloga za »dobru savjest« tako nešto učiniti kada nas apostol mora zaklinjati: Duha ne trnite!¹

Svijest o tome da je moguće (u)trnuti Duha ne bi nas smjela otjerati u strah u kojem bismo ukopani stajali ne čineći ništa. Ta nas svijest treba držati budnima! Razlika između straha i budnosti u ovom je kontekstu, ali i inače, vrlo važna. Strah je, naime, možda i najveći neprijatelj Duha u čovjeku, iako po sebi strah nije moralno zlo. Na mnogim mjestima u Bibliji stoji upravo poziv *Ne boj(te) se!* S druge strane, mnogi biblijski tekstovi, pa i ovaj gornji – u šestom retku – pozivaju *Bdijte!*, odnosno *Bdijmo!* ili pak *Budni budite!*

Možemo iz ovoga zaključiti da svako naše djelovanje koje više unosi nego što izgoni strah, u stvari trne Duha i mora biti prekinuto, čak i ako je dobronamjerno. Nema smisla dobronamjeren govor ako u srce unosi paralizirajući strah. Potrebna je pozornost, osjetljivost, otvorenost srca i svih osjetila, ali bez straha. Osim straha, mislim da i mnogo riječi (čak i dobrih) gotovo uvijek trne Duha. Višak riječi, kao i višak stvari i aktivnosti, »oduzima prostor« Duhu. Mi bismo uvijek trebali kratiti svoja izlaganja, svoje knjige i članke, svoje govore i propovijedi, pa i svoje molitve i liturgije. Naporne liturgije trnu Duha. Isus upozorava: »Kad molite, ne blebećite kao pogani. Misle da će s mnoštva riječi biti uslišani. Ne nalikujte na njih. Ta zna vaš Otac što vam treba i prije negoli ga zaištete«

1 *Schriften zur Theologie*, VII, Freiburg i. Br., 1966., 77-78, preuzeto iz: Željko Tanjić, »Novi« prijevod za dublje razumijevanje Koncila, *Bogoslovska smotra*, 78 (2008) 4, 918.

(Mt 6,7-8). Sveti Benedikt u svojem Pravilu savjetuje da molitva u zajednici uvijek bude kratka. Ovi se savjeti vrlo često ne uvažavaju.

Nadalje, čvrste strukture i glomazne institucije, iako su nužne, guše život odnosno trnu Duha. Jasno je da bez institucija nije moguć život u zajednici, ali problem je što mi vrlo često osnivamo institucije i tamo gdje života gotovo da i nema ili je tek niknuo. Na taj se način, u stvari, prikriva praznina, opterećuje birokracijom i guši to malo života.

Kontrola i provjeravanje ljudi su također dio života svake institucije. Osobito veće institucije nije moguće zamisliti bez neke vrste unutarnje kontrole. Ipak, događa se često da to biva izraz nepovjerenja koje također trne Duha. Manje zajednice lakše mogu sve odnose temeljiti na povjerenju bez provjeravanja. Možemo reći da je masovnost uvijek napast, a često se čini da je ona (osim što za sobom povlači potrebu birokracije i kontrole) po sebi neprijatelj Duhu, ljubavi, Evanđelju, istini... Provjeravanje treba zamjenjivati ohrabivanjem. Potrebna nam je i svijest da masovan pokret ili sačuvana struktura ili besprijekoran red ili neokrznuta dogma ili moral – bez Duha ne vrijede ništa.

Živjeti zajedno ne znači fizički boraviti pod istim krovom nego dijeliti iste vrijednosti, a prije svega radost (ne mislim na euforiju ili ushit). Ljudi često pohlepno traže užitke jer ne poznaju radosti. Gdje je Duh ondje je radost, a ona sama rađa potrebu da je se dijeli. Dijeli, a ne nameće! Vrijednosti općenito nije moguće nametnuti ili podmetnuti. Njih se dijeli i prihvaća ili odbacuje u slobodi.

Zato je vrlo okrutno i trne Duha svako nametanje stavova, podmetanje svojih vrijednosti ili podcjenjivanje tuđe slobode, što se često opravdava hitnošću situacije ili osjetljivošću političkog trenutka. Čini mi se da se u pomanjkanju radosti često pokušavaju nametnuti dobrota (moralna ispravnost), suvišna pravila i suvišne aktivnosti. Netko je rekao da su radosni ljudi uvijek dobri, dok su dobri ljudi često žalosni. Potrebna je dakako i radost i moralnost, ali bolje je dijeliti radost nego nametati moralnost jer iz radosti sigurnije izlazi moralnost nego što iz moralnosti izlazi radost.

Humor koji izlazi iz radosti (ne iz cinizma) je pouzdan plod po kojem prepoznamo Duha. Humor je, osim toga, odličan lijek za mnoge probleme, a osobito za pretjerani individualizam od kojega boluju zajednice. Život je sigurno ozbiljna 'stvar', ali moguće ga je shvatiti i preozbiljno. Preozbiljno shvaćanje ovoga života, događaja i drugih ljudi također trne Duha.

Nama u komunikaciji često nedostaje krepост zamjeranja. Odgađanje reakcije i suprotstavljanja zbog straha da se ne zamjerimo (osobito jačima od sebe i političkim liderima) ili ne izgubimo neku privilegiju ili povlašten položaj – također trne Duha. Strah od zamjeranja također proizlazi iz preozbiljnog shvaćanja drugih ljudi i njihovih položaja. I ovdje humor može puno pomoći. Veliko je umijeće ne izbjegavati zamjeranje i suprotstaviti se, a istovremeno ne trnuti Duha.

Kome je upućen poziv »Duha ne trnite«?

Ne bismo smjeli gubiti iz vida da je poziv *Duha ne trnite*, unutar neke zajednice, upućen prvenstveno jačima. Jači su redovito oni stariji, učeniji, sposobniji, inteligentniji, položajem viši. Oni zato uvijek trebaju biti obzirni. Bolje je popustiti slabijemu nego utrnuti Duha.

Tko trne Duha?

Duha trnu *objeljeni grobovi*, prestrašeni puritanci, nekritički poslušni *klimoglavci*, začahureni karijeristi, samodopadni gnjavatori. Svatko tko ljude usmjerava na sebe i opterećuje druge sobom, trne Duha. Oni koji ne shvaćaju da Crkva nije piramida nego Tijelo i koji ljube svoje položaje više nego cijelo Tijelo i koji ne razumiju međuovisnost organa toga Tijela i koji misle da mogu bez drugih – takvi trnu Duha. Oni koji se trude, ali tako da guše i opterećuju druge i koji drugima i sebi ispravljaju baš svaku pogrešku – oni trnu Duha.

Mladima nikad ne nedostaje velikih ideja. Neki će ih upozoravati – *polako s tim ponosom ili zašto razmišljati na tako velik način?* No nema opasnosti: što je zadatak veći, neznatnijim se čovjek osjeća. Bolje imati poniznosti započeti velike i važne stvari s bojazni od neuspjeha, nego svesti svoj cilj na nešto »bez ponosa« kako bi se zajamčio uspjeh.

Mlade ljude se, osim toga, s razlogom prepoznaje kao nadu svijeta. Oni su poletniji, spremniji prihvatiti novo i nepredvidljivo, otvoreniji Duhu koji uvijek otvara nove horizonte (!) i iznova želi obnoviti lice zemlje. S druge strane često ih se prerano i previše gura u prvi plan, čime im se stavlja prevelik teret odgovornosti na leđa i oduzima vrijeme za sazrijevanje, što onda trne Duha u njima. Ulazak u javni prostor, osim toga, često znači i ulazak u Prokrustovu postelju, a to s pravom ne žele.

Kada stariji govore da su mladi naša budućnost, ne bi trebalo da time bježe od odgovornosti za sadašnjost i podupiru kult mladosti. Mladi su svakako budućnost, ali stariji su još uvijek sadašnjost. Osim toga, parafrazirajući Pavlovu poslanicu Galaćanima 3, 26-28 (*Uistinu, svi ste sinovi Božji, po vjeri u Kristu Isusu. Doista, koji ste god u Krista kršteni, Kristom se zaodjenuste. Nema više: Židov – Grk! Nema više: rob – slobodnjak! Nema više: muško – žensko! Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu!*), možemo reći – nema više: staro – mlado. Potrebno je svakako i stare i mlade uvijek ohrabrivati i ukazivati im povjerenje, ali ne tako da im se oduzima sloboda ili prebacuje vlastita odgovornost ili pak tako da, poneseni pohvalama, svjetovnu oholost samo zamjenjuju duhovnom. Ljude, stare i mlade, prijatelje i neprijatelje treba voljeti, a Duhu prepustiti da nas mijenja i vodi.